POVEST

TALESİZLƏR ŞƏHƏRİ

Rəfiqə SADIQOVA

Südabə narahat idi. Bu saata kimi anasıgil gəlməli idilər. Lakin saatlar keçir, anasıgildən bir xəbər çıxmırdı. Nəhayət, xəbər çıxdı… Onları gətirən avtobus Qaracaba deyilən yerdə dərəyə yuvarlanmışdı. Deyilənə görə, içərisində olan 10 nəfər sərnişindən 7-si ölmüşdü. Kim idi bu ölənlər? Heç kim bilmirdi.

Yığışıb başı lovlu rayon xəstəxanasına yola düşdülər. "Jiquli" maşınına 5 nəfər zorla yerləşmişdi. Südabə oturduğu yerdə elə büzüşmüşdü ki, tərpənməyə belə illacı yox idi. Qonşuları Sənəm üzünü cırmışdı. Yanağında qan damcıları donub qalmışdı. Yolboyu ağı deyirdi. Sürücü bir neçə dəfə:

- Ay Sənəm, bir səbr elə, bəlkə oğluna bir şey olmayıb desə də, Sənəm səsini kəsmirdi.

Südabə elə bil keyləşmişdi. Xəstəxananın həyətində maşından düşəndə addım atmağa gücü yox idi. Bayaqdan ağı deyib ağlayan Sənəmin səsi kəsilmişdi. Oğlu ölməmişdi, yaralı idi.

Südabə insanların ona yazıq-yazıq, mərhəmətlə baxdıqlarını hiss etdi. Yüyrək addımlarla binaya yaxınlaşıb taxta qapını itələdi. Anası da, bacısı da ölmüşdülər. Bu xəbəri ona tibb bacısı verdi.

…Elə həmin gündən həyatdan küsdü Südabə, heç ailə də qurmadı. Rasimin anası Qəmər isə bir yas mərasimində görüb tanımışdı. Dərdli-dərdlini yaxşı anlar deyiblər axı. Qəmər ona Rasimdən danışdı. O isə başına gələnləri kədərlə Qəmərə söylədi. Beləcə həmdərd olmuşdular.

…Rasim Südabə üçün keçib gəldiyi məşəqqətli, qaranlıq yolun sonundakı işıq kimi onun həyatının mənasına, sevincinə çevrilmişdi. Ürəyində tez-tez "Ay Allah, həyatda məni tək qoymadığın üçün sənə şükürlər olsun", - deyirdi Südabə.

❖ ❖ ❖

Dərd bir qapını tanıyana qədərmiş. Qafarın ömür-gün yoldaşı İlduzə çadır həyatına alışmağa, ailəsini alışdırmağa çalışırdı. Hər yoxluğun içərisinə bir zarafat qatır, vəziyyəti gərginləşməyə qoymurdu.

Bir gün qonaqları gələcəkdi. Aş bişirməyə böyük bir qazanı yox idi. Taxçadakı qazanda düyünü bişirsə idi yeri dar olduğu üçün əzilə bilərdi. Çöldə ocaq qalayıb emallı vedrəni sacayağın üstünə qoydu. Qızı Güllü bunu görüb:

- Ana, neyləyirsən, - dedi.

İlduzə:

- Görmürsən, aş bişirirəm?

- Vedrədə?

- …Ay qızım, bunun dadı bir başqa olur, - deyib, ona iş tapşırdı ki, söhbət uzanmasın. Çünki uzandıqca cavabın çətinliyi meydana çıxırdı.

Üç qız, bir oğul anası olan İlduzə beləcə çox şeyi Qafara bildirmədən yola verməyə çalışırdı. Ürəyinə yığdığı bu xiffət, kədər də əvəzində "borclu" qalmırdı. Hakim olduğu yerdə dərin bir iz qoyurdu.

Qafar İlduzəni gəzdirmədiyi xəstəxana, həkim qoymadı. Nəhayət, ömür-gün yoldaşı özünə gələ bildi.

Həyat yenicə axarına düşürdü ki, oğlu Saleh xəstələndi. Təngnəfəs olub rəngi qaralan Saleh ağrısı tutanda haldan-hala düşürdü. Bu zaman bacıları canını qoymağa yer tapa bilmirdilər.

Uzun müayinələrdən sonra həkim onun bu vəziyyətdə çadırda - nəm və havasız bir yerdə yaşaya bilməyəcəyini bildirdi. Əks halda xəstəliyin şiddətlənməsi qorxusu vardı. Çadırdakı yaşamın gətirdiyi fəsadlar qaçılmazıydı. Özü də bu vəziyyətdə olan təkcə Qafargilin ailəsi deyildi.

Qafar arayıb-axtarıb keçmişdə uşaq bağçası olmuş bir yer tapdı və oraya daşındılar.

İşlər sanki qaydaya düşmüş kimi görünürdü. Lakin sən saydığını say… Daşınma şirkətlərinin birində işləyən, yük maşını idarə edən Salehin vəziyyəti qəflətən ağırlaşdı. Həkimlərin səyi nəticə vermirdi. Tanışlarından biri Qafara oğlunu Bakıya aparmağı məsləhət bildi. Özü də başqa yerə deyil, Mərkəzi Klinik Xəstəxanasına apar, - deyib bərk-bərk tapşırdı.

Məsləhət vermək asandır, amma… Ailə büdcəsi bu çətin yolun yolçuluğuna çıxmağa imkan verməsə də, Qafar məcbur olub dosttanışa ağız açdı.

Təcili əməliyyat lazımıydı. Məbləğ olduqca böyük idi. Heç vaxt, ən çətin anında, hətta atasını, anasını itirəndə belə mətanətini saxlamağa çalışan Qafar bu məbləği eşidəndə sarsıldı. Qızları da, İlduzə də sualedici nəzərlərini ona dikmişdilər. Bu baxışlar altında əzilən Qafar kimsəyə bir söz demədən otaqdan çıxdı. Gümanı gələn bir yer yoxuydu. İçərisindən gələn hönkürtünü zorla boğub saxlayırdı.

Liftlə deyil, pilləkənlərlə aşağı endi. Klinikanın həyətində kimsə yoxuydu. O, ağzını əlləriylə bərk-bərk tutaraq hönkürdü. Gözündən yaş sel kimi axırdı. Əlacsızlıq, imkansızlıq onu elə bir çıxılmaz vəziyyətə salmışdı ki, haraya gedəcəyini, kimə ağız açacağını bilmirdi.

Ağacların arasında qoyulmuş skamyada oturaraq başını əllərinin arasına aldı. "Allah, kömək et" sözündən başqa dilinə və ağlına heç nə gəlmirdi. Nə içəriyə qayıtmağa üzü vardı, nə də açacağı bir qapı.

İlduzə Qafarın geri dönmədiyini görüb qızlarıyla birlikdə aşağı endi. Saleh hələ ki palatada həkimlərin nəzarəti altındaydı.

Onların gəldiyini görən Qafar gözyaşlarını silib ayağa qalxdı. Nəzərlərini yerdən qaldırmadan:

- Gedəkmi? - dedi.

Bu yoxluq, düçar olduğu fəlakət Qafarın seçimi deyildi. Elə qurulu düzənini, gözəl işini, dolanışığını da qoyub qaçmaq onun istəyi ilə olmayıb. Amma dərdə qalib gələ bilməməyi özünə rəva bilmirdi. Öz gücsüzlüyündən utanırdı. Onu yaxşı başa düşən İlduzə:

- Darıxma, Allah kərimdir, - deyib Qafarın qoluna girdi.

Doğrudan da elin gücü deyiblər. Xəbər tutan hər kəs yardım əlini uzatdı. Kimin nəyi vardısa, əsirgəmədi. Dörd günün içində deyilən məbləğ yığıldı. Sən demə, işin ən çətini irəlidə imiş. Pulu kassaya təqdim edəndən sonra cərrahiyyə əməliyyatı aparacaq həkim onun qarşısına bir vərəq qoydu. Orada yazılmışdı ki, əməliyyatdan sonra, eləcə də əməliyyat zamanı baş verə biləcək hər hansı bir fəsad və ya ölüm riskinin olması ilə məlumatlıyam, cərrahi əməliyyatın bu şərtlər altında aparılmasına razıyam.

Bu təklifi oxuyan Qafarın dünya başına fırlandı. Nəzərlərini qarşısındakı kağızdan ayırıb həkimə baxdı. Həkim heç nə olmamış kimi nəsə yazırdı. Qafar qalxıb ayağı yer tutduqca buradan uzaqlaşmaq, qaçmaq istədi. Heç özü də bilmirdi ki, niyə qaçmaq istədi. Axı qaçmaq dərdə dəva deyildi. Amma başqa heç nə ağlına gəlmirdi. Beyni də, baxışları da korşalmışdı sanki. Eləcə halsız vəziyyətdə həkimə baxa-baxa qalmışdı. Həkim:

- Kağıza imza atıb verin. Gözləmək çox risklidir, - dedi. - Nə gedir, vaxtdan gedir.

Qafarın elə bil ki, şüuru ayazıdı. Tez-tələsik imza atıb kabinetdən çıxdı.

Həkimin dediyinə görə əməliyyat uğurlu keçdi. Dörd gün klinikada qalandan sonra Salehi təxliyyə etdilər. Amma əməliyyat edən həkim bərk-bərk tapşırdı ki, üç gün müddətində Bakıda qalsınlar. Sonra fikrini belə izah etdi ki, yola çıxmaq xəstənin səhhəti üçün təhlükəli ola bilər.

Salehin maşına əyləşməsinə kömək edən Qafar sükanın arxasına keçdi. Qızının evində oğlunun yolunu həsrətlə gözləyən İlduzə qıvraq bir süfrə açmışdı.

Saleh hələ ki özünü yaxşı hiss edirdi. Onlar bir gün sonra yola çıxacaqdılar. Ertəsi gün İlduzə səhər tezdən qalxıb yır-yığış etdi. Qızının evi də olsa, öz evinin rahatlığını istəyirdi.

Əlində stəkan mətbəxdən çıxan Saleh qəflətən ürəyini tutub yerə çökdü. Arxasını divara söykəyib ayağının birini yığdı və…

İlduzənin çığırtısına qaçıb gələn Qafar gördüyü mənzərədən az qala ağlını itirəcəkdi. Saleh artıq yox idi. İlduzə oğlunun başını sinəsinə sıxıb oxşayırdı…

…Ümidlə gəldikləri şəhəri dünyaları darmadağın olmuş vəziyyətdə tərk edirdilər. İrəlidəki təcili yardım maşınında Salehin cansız bədəni, arxadakı maşında isə İlduzə və Qafarın canlı, lakin ruhu uçmuş cismləri vardı. Ruhun uçması da elə yarım ölüm demək imiş. Həyat deyil, zindan yaşamaq demək imiş. Canlı-canlı ölmək demək imiş.

Həmin gündən Qafarın bu dünya ilə bağları qopdu elə bil. Artıq heç nəyə nə gümanı, nə də inamı vardı. Saleh bir dəfə öldü. Qafar hər gün yüz dəfə ölüb dirilirdi. Əgər ailəsi, qızları olmasaydı, bəlkə də canına qıyardı. Lakin gözü yaşlı İlduzəni, üç qız balasını gözləri önünə gətirəndə əli-ayağı soyuyurdu. Neçə dəfə sürdüyü maşını özüqarışıq dərəyə yuvarlatmaq, qayaya-divara çırpmaq istədi. Lakin bir şeydən qorxurdu. Birdən ölməzsə, əlil olsa necə?

Dünyanın ağır dərdlərindən biri də hər gün yüz kərə ölüb-dirilmək, zülümlə yaşamağa məhkum olmaq imiş. Qafar belə həyatı heç düşməninə də arzulamazdı. Sərgərdan qalmaq, ölüb-dirilmək, zülmə qatlanmaq, dözmək çətin idi.

İllərdir yaxınlarını müxtəlif qəbiristanlıqlarda əmanət olaraq dəfn edənlər, qaçqın camaat daha ruhdan düşmüşdü. Əmanət sözünü çoxdan unutmuşdular belə. Yerli sakinlər kimi büdcələrinə uyğun məzar hazırlatdırırdılar. Qafar da üzərində oğlunun adı və əksi olan bir məzar düzəltdirmişdi. O, hər gün məzarı ziyarət edir, oğlu ilə söhbətləşirdi. Bu, onun üçün bir təsəlli idi.

❖ ❖ ❖

Dağılmış, məhvərindən qopmuş nəyisə bir yerə yığmaq, bərpa eləmək, əvvəlki vəziyyətinə gətirmək çətindən çətin, bəzən isə mümkünsüz imiş. Qafar Salehin yoxluğuna dözə bilmirdi. Otağın yuxarı başına vurulmuş iri çərçivəli şəkildən baxan Salehin üzü nə qədər gülümsər görünsə də, atasının ürəyinə işıq sala bilmirdi. Qafar üzə vurmasa da, qızlarından çox oğlunu istəyirdi. Oğlunun anadan olduğu günü yaxşı xatırlayırdı. Sevincdən qol-qanad açmışdı. Armud ağacına bağladığı qoçu kəsib qonum-qonşuya payladılar. Qızlar isə qaqaş deyib sinov gedirdilər. Salehin hər ad günü böyük bayram kimi keçərdi. 10 yaşına çatanda atası ona maşın sürməyi öyrətməyə başladı. İlduzənin:

- Qoy oxuyub bir sənət sahibi olsun sözünə:

- Bu ev-eşik, varım-yoxum onundur, oxumasa da olar, - deyirdi.

Əslində oğlunun ali təhsil almasını istəyirdi, lakin onun təhsilə həvəsi olmadığını görüb Salehi bərkə salmırdı.

İndi isə əli qoynunda qalmış Qafarın dünyanın varına-dövlətinə gözünün ucu ilə baxmağa belə həvəsi qalmamışdı.

Qohum-qardaşın tövsiyəsi və iradından sonra "QAZ-24"-ü xarici markalı maşına dəyişdi. Çünki "QAZ-24" köhnə olduğu üçün onu tez-tez yolda qoyurdu. Yeni maşına isə hələ alışa bilməmişdi. İkinci əl sayılan maşının kifayət qədər "yaşlı" olduğunu bilə-bilə almışdı Qafar. Çünki təzəsinə pulu çatmırdı. Di gəl ki, bunun da dilini bilmirdi. Ən çox da xoşuna gəlməyən maşının yedəyə qoşulmasının mümkünsüzlüyü idi. Gərək evakuator çağırasan ki, yerindən tərpənə bilsin. Bu da kifayət qədər xərc tələb edirdi. Bu xərclər isə Qafarın büdcəsinə heç uyğun deyildi.

Qafargil də qaçqınlar üçün salınmış yeni, abad qəsəbəyə köçmüşdülər. Mərtəbəsi yuxarı olduğu üçün İlduzə hər saat aşağıya düşə bilmirdi. Amma mənzil çox rahat idi.

Səhər həyətə düşüb yola çıxmağa hazırlaşan Qafar nə illah elədisə, maşın işə düşmədi. Hövsələsiz halda maşından düşüb blokun ağzında qoyulmuş skamyada əyləşdi. Bazarlıqdan qaydan Musa:

- Xeyirdirmi qonşu, nə yaxşı aşağıda oturubsan?

- Bu zəhrimar yenə işə düşmür, - deyib, Qafar pərişan halda maşınına baxdı.

- İstəyirsən bir mən də yoxlayım?

- Əşşi, yox ey, yerindən tərpənmir ki, tərpənmir.

- Açarı ver görüm. Musa sükan arxasına keçdi və bir həmlə ilə maşın işə düşdü. Qafar sevincək:

- Nə elədin ki sən? - deyə soruşdu.

- Heç nə, yəqin ki, açar yerini işlədən xırda dişlərdən hansısa zədələnib. Odur ki, açarı asta-asta, səliqə ilə fırlamalısan.

Qafarı od götürdü:

- Yox da bir, sevə-sevə, oxşaya-oxşaya.

- Zarafata salma, təmir elətdirməsən, heç o saydıqların da köməyə gəlməyəcək, - deyə zarafata zarafatla cavab verdi Musa.

- Bax sənə nişan verim. Məktəbin yanından sağa burulub, axırıncı binanı keçəndən sonra görəcəksən, orada yaxşı bir maşın təmiri sexi var. Şikar usta həm peşəkar, həm də yaxşı insandır.

Qafar görəcəyi işi təxirə saldı. Bu vəziyyətdə yola çıxmaq olmazdı. Maşını qonşusunun dediyi yolla sürüb təmir sexinin yanında dayandı. Ətrafda kimsə gözünə dəymədi. Bir az irəli yeriyib:

- Kimsə varmı, deyib səsləndi. Maşının altından səs gəldi:

- Beş dəqiqə gözlə.

- Gözlə deyirsən, gözləyim də, - deyib Qafar işlənməkdən əvvəlki rəngi bilinməyən köhnə bir stula əyləşdi. Adam nəyisə gözləyəndə səbirsiz olur. Dəqiqələr uzandıqca Qafar gözünü qolundakı saatdan çəkə bilmirdi. Nəhayət, Şikar usta maşının altındakı xəndəyə bənzər yerdən çıxıb əlini dəsmalla silə-silə Qafara yaxınlaşdı.

- Xoş gördük, - deyib əl verdi və - ürəyim yanır, bir çay qoyum, - deyərək tikilinin içərisinə keçdi. Bir qədər sonra əlində 2 armudu stəkan çayla geri döndü. Stəkanları kiçik masanın üstünə qoyub Qafara:

- İrəli otur, - dedi.

Qənddanın qapağını götürüb onu Qafara doğru itələdi. Sonra özü də keçib oturdu. Çayı tələsik içib Qafara:

- Hə, indi eşidirəm, - dedi.

Bu astagəl adama əsəbiləşsə də, Qafar hirsini büruzə verməməyə çalışdı. Ürəyində: "Bir kəlmə sözü söyləmək üçün dəfə daraq qurur". Bunu əvvəldən soruşmaq olmazdı? Lakin lənət şeytana deyib mülayim səslə:

- Maşın çox gec işə düşür. Elə bil ki, xəstəliyi var, hərdən tutur.

Şikar usta güldü.

- Onun xəstəliyindən bizim cavan usta anlaya bilər. Mənimki köhnə sovet maşınlarıdır. Lap bərkə düşəndə çəkiclə döyəcləyib yola verirəm. Amma bunlar çətindir, mənlik deyil.

- Bəs hardadır cavan usta?

- Anası xəstədir, izin alıb getdi ki, onu həkimə aparsın. Yəqin ki, daha gəlməz. Dedi ki, Bakıdan həkimlər gəlib, növbə böyükdür.

Qafar ustanın telefon nömrəsini alıb ayağa qalxdı.

- O zaman zəng edib gələrəm.

Qafar evə gələndə blokun qabağında dayanan maşını görüb sevindi. Böyük qızı Güllügilin maşını onun həmişə öz maşının saxladığı yerdə dayanmışdı. Başqası olsa, əsəbiləşər, deyinərdi Qafar. Çünki öz aralarında böldükləri yerdə başqa bir qonşu maşın saxlayanda qarışıqlıq yaranır, gəlib-gedən avtomobillərə əngəl olurdu.

Dörd mərtəbəni bir nəfəsə çıxdı Qafar. Yəqin ki, nəvəsi Həmid də gəlmişdi. Həmid çox qabiliyyətli, sakit təbiətli bir yeniyetmə idi. Babasını çox istəyirdi. Elə babası da onu ürəyi bilirdi.

Güllü atasının boynuna sarılıb öpdü.

- Maşallah, yaxşı görünürsən, - deyib atasını ürəkləndirdi. Qafar Həmidi qucaqlayıb sinəsinə sıxdı. Eyni ilə bir zamanlar Salehi sıxdığı kimi. Sonra kürəkəni ilə əl verib görüşdü. İlduzənin hazırladığı stolun arxasına keçdi.

- Arvad, belə görürəm ki, Güllügilin gəlişindən xəbərin varmış. Yoxsa qısa zamanda belə hazırlıq başa gəlməzdi.

- Hə, Qafar, bilirdim gələcəklər. Sənə demədim ki, nigaran qalırsan. Onlar gəlib çatana kimi həyəcan içində olursan.

- Bax onu doğru deyirsən, - deyib Qafar minnətdarlıqla İlduzəni süzdü.

Güllügil iki gün qalıb getdilər. Lakin Həmid qaldı. Məktəblilər tətilə çıxdıqları üçün Həmidin kifayət qədər vaxtı vardı.

Səhərisi gün Qafar Həmidlə birlikdə Şikar ustanın yanına getdi. Cavan usta gəlməmişdi.

- Ay usta, sənin bu cavan ustan nə ərköyünmüş, deyəsən istədiyi vaxt gəlir işə.

- Yox, elə demə, çox qanacaqlı baladır, işi olmasa yubanmaz.

- Onda nəvəm qalsın, mən gedirəm. Usta gələndə zəng edərsiniz gələrəm, - deyib açarı Həmidə uzatdı.

Usta: - Yaxşı, - deyib onu yola saldı.

❖ ❖ ❖

Həkimdən çıxandan sonra Rasim əlində tutduğu nüsxəyə baxıb:

- Elə yolüstü dərmanlarını da alaq, - deyib maşına minmək üçün Südabəyə kömək etdi. növbə gözləməkdən yorulan Südabə yerini rahatlayıb:

- Alarıq, tələsmə, - dedi.

Dönmək üçün şütüyən maşınlardan fürsət gözləyən Rasim:

- Nəyi alarıq, - dedi.

- O ağxalatlı qızı.

Rasim əyləci basıb Südabəyə baxdı:

- Mən dərmanları deyirəm, sən nə deyirsən?

- O tibb bacısına baxdın?

- Nə olsun ki.

- O mənimlə danışan ağxalatlı qız Şirinin qızıdır, bizim əmizadənin. Növbədə durduğumuz zaman bir az sorğu-sual elədim. Ərə getməyib, nişanlı da deyil.

- Ay ana, bu fürsəti necə tapdın?

- Həkim yubandığı üçün. Elə o zaman bir az söhbətləşdik. Sən hələ mənə de görüm, qız xoşuna gəldi:

- Ana, mən ona heç doğru-dürüst fikir belə vermədim.

- Elə fərasətinə bələd olduğum üçün qızla özüm maraqlandım. Pis olar, xəstə adamam, iynəmi vurar, dava-dərmanımı verər.

- Hə, demək iki daşın arasında bunları da düşündün.

- Hər sözə bir söz tapma. Belə getsə, subay qalacaqsan.

- Bax ondan qorxum yoxdur. Gəl sayaq görək bu bəyəndiyin neçənci qızdır.

- Neyləyim, əlim yüngüldü. Sən tərpənənə kimi gəlib alırlar.

Rasim bildi ki, Südabə gördüyündən bərk yapışıb.

- Bir də gələndə yaxşı-yaxşı baxaram, - dedi.

Südabə:

- Görək də, deyib söhbətin bitdiyini bildirmək üçün üzünü yana çevirib yolu seyr eləməyə başladı. Rasim anladı ki, anasının xətrinə dəyib. Odur ki, onun dizinin üstünə qoyduğu əlini çəkib öpdü və:

- Ana, söz verirəm, bax bir də nə desən ona əməl edəcəm.

Bununla da ana-bala arasında mübahisə sona yetdi.

İşə səhər erkən gələn Rasim ustası gələnə kimi sexi qaydaya saldı. Rasim artıq bacarıqlı usta kimi ad-san qazanmışdı. Lakin bu onun ustaya olan hörmətinə xələl gətirməmişdi. Həmişə ustasını böyüyü, əlinə sənət verən bir insan kimi dəyərləndirirdi. Qabil usta hal-əhvaldan sonra dünəndən onu gözləyən Qafar haqqında danışdı.

- Qəsəbəyə sonradan köçüb, - dedi. - Yəqin ki, indilərdə gələr.

Rasim əlini cibinə salanda həkimin yazdığı nüsxəni gördü.

- Usta, icazənizlə anamın dərmanlarından biri qalıb. Onu alıb tez də qayıdacam, - dedi.

Rasim elə iş paltarındaca maşına əyləşib sürdü. O, yolda Qafargillə qarşılaşsa da, birbirilərini tanımadıqları üçün fərqində olmadılar. Qafar maşından düşüb usta ilə salamlaşdı. Ətrafa göz gəzdirib:

- Ustan gəlməyib deyəsən.

- Yarım saata gələr, - dedi Qabil usta.

- Day olmadı ki, iki gündür bunun avarası olmuşam.

Babasının əsəbiləşdiyini görən Həmid:

- Baba, mən maşının yanında dayanaram, istəyirsən sən get. Usta işini qurtaranda zəng edərəm, gələrsən.

Qafar açarı Həmidə uzadıb kəsə yolla evə tərəf üz tutdu.

Əslində Qafarın bu hövsələsizliyi təkcə cavan ustanı tapa bilməməsindən qaynaqlanmırdı. Canı ağrıyırdı və bu ağrını da evdəkilərdən gizlətməyə çalışırdı.

4-cü mərtəbəyə qalxmağa gücü olmadığı üçün blokun qabağında qoyulmuş skamyada oturdu. Tövşük sinəsini yaman almışdı. Həkimə getməyə qorxurdu. Qorxurdu ki, elə şey deyərlər əli bu dünyadan üzülər. Amma qorxunun əcələ faydası yoxmuş. Vaxt irəlilədikcə səhhətinin pisləşdiyini gizlədə bilməyəcəyini hiss edirdi.

Balkona çıxan İlduzə skamyada oturan Qafarı görüb gözlərinə inanmadı. Nə maşın vardı, nə də nəvəsi Həmid. Heç vaxt həyətdə oturmayan Qafar görəsən niyə yuxarı çıxmayıb?

İlduzə:

- A qızım, Sevinc, gəl bax gör atandı orada oturan?

Sevincin balkona çıxması yubandığı üçün İlduzə hövsələsiz halda:

- Ay qız, harda qaldın, - deyib Sevinci yenidən səslədi.

- Gəldim, ana, əlimi yuyurdum, deyərək məhrabanı asılqana keçirib balkona çıxdı.

- Atam deyil o, niyə orda oturub? - deyə Sevinc sualedici nəzərlərlə anasına baxdı.

- Elə mən də səni ona görə çağırdım.

Sevinc tələsik ayaqqabısını geyinib aşağı düşdü.

Onu görən Qafar:

- Hara belə? - dedi.

- Heç hara, səni görüb düşdüm. Nə olub, niyə oturmusan burda?

❖ ❖ ❖

Qafar başını qaldırıb balkona baxdı. İlduzə orada idi.

- Qızım, anan narahat olmasın deyə dedim bir nəfəsimi dərim. Yaman təngnəfəs oluram. Elə bil ki, addım atıb yeriməyə gücüm-illacım yoxdur.

- Yaxşı, dur gedək, - deyə Sevinc atasının qoluna girib onun pillələri qalxmasına kömək etdi.

Onlar 4-cü mərtəbəyə çatanda artıq İlduzə pilləkən meydançasında dayanıb həyəcanla Qafara baxırdı.

- Nə olub, nə hay-küy salmısan? - deyə Qafar üzünə gülüş ifadəsi verməyə çalışdı.

- Nə olacaq? Söz eşitmirsən, nə qədər gizlətsən də, rənginə-rufuna baxanda hər şey bəlli olur.

Qafar içəri keçib divanda əyləşdi. İlduzə hələ də sualedici nəzərlərlə onu süzürdü.

- Bax sənə deyirəm, həkimə getməsən, taməndən incimə.

Qafar gərginliyi yumşaltmaq üçün zarafat eləməyə çalışdı.

- Neynəmək istəyirsən…

- Belə əlindən yapışıb səni uşaq kimi həkimə özüm aparacam.

- Hansı həkimə?

- Bax elə qəsəbəmizdəki Murad doxdurun yanına. Adı elnən birdi. Nə olub, təkcə sənə yaramadı?

- Yaxşı, sabah gedərəm.

- Elə hər gün belə deyib yubadırsan.

- Söz verirəm, sabah mütləq gedəcəm, - deyib Qafar Sevincin gətirdiyi yasdığa dirsəkləndi.

Vəziyyət ciddi idi. Həkimə getməmək üçün bəhanə axtaran Qafar İlduzənin necə deyərlər, radarına düşmüşdü. Mümkünü yox idi. Getməsə, İlduzənin çıxardığı mərəkədə cavabdehlik etməli idi. İndiki halda isə buna halı yox idi.

Həmişəki kimi səhər yeməyi üçün stola yaxınlaşan Qafar süfrəni boş gördü. Çönüb sualedici nəzərlərlə İlduzəyə baxanda:

- Unutdun? Həkimə getməlisən. Acqarına ol ki, birdən qan analizi verməli olarsan.

Fərman çox yüksək yerdən gəldiyi üçün Qafar sözünün arxasını gətirmədən qapıya doğru getdi.

- Mən də gəlimmi?

Çönüb İlduzəyə baxan Qafar:

- Uşaq zad deyiləm ki, özüm gedəcəm.

İlduzənin:

- Uşaqdan da betərsən - sözlərinə cavab vermədən qapını arxasınca örtdü.

❖ ❖ ❖

Murad doxdurun qəbulunda xeyli adam vardı. Qafarın əlacı olsaydı, burada dayanmazdı. Amma evdəki sorğu-suala cavab vermək lazım gəlirdi.

Həkimin müayinəsi bir xeyli çəkdi. Qafarın gözləri ona dikilmişdi. Həkimin üz ifadəsindən vəziyyətin necə olmasını öyrənməyə çalışırdı. Ölümündən qorxmurdu. Ailənin başsız qalması ölümdən də betər gəlirdi ona.

Başıaşağı qarşısındakı kağızlara nəsə yazan həkimə:

- Vəziyyətim çox qorxuludur? - deyə Qafar diqqətlə ona baxdı.

- Hər şey analizlərin nəticəsindən, müəyyən prosedurlardan sonra biliəcək, - deyib həkim yazdığı qeydləri ona uzatdı.

Murad doxdurun yazdıqlarını icra etmək 2 gün vaxt aldı. İki gündən sonra Qafar yenidən onunla görüşdü. Verilən cavabları diqqətlə oxuyan həkim:

- Qorxulu heç nə yoxdur. Amma ciddi müalicə tələb olunur, - dedi.

Bu cavabdan özünə gələn Qafar:

- Nə desəniz edəcəyəm. Demək qorxulu heç nə yoxdur, - deyib həkimin üzünə baxdı.

Qafar artıq özünə gəlmişdi. Murad doxdurla da aralarında xoş bir ünsiyyət yaranmışdı. Amma Qafar nədənsə hər dəfə həkimi görəndə utanan kimi olurdu. Heç kimin qarşısında acizləşməyən Qafar Murad doxdurun qarşısında qorxduğunu büruzə verdiyi üçün təəssüflənirdi. İndi Murad doxdur da fikirləşəcək ki, Birinci Qarabağ, Aprel döyüşlərində aslanlar kimi oğullar şəhid oldu. Ölümdən qorxmadıqlarını canları, qanları ilə isbat etdilər. Bu da…

Qafar dindar olmasa da, o dünya deyilən sözə inanırdı. Ona elə gəlirdi ki, Rasimi tək, yiyəsiz qoyduğu üçün o dünyada verəcəyi cavab çox çətin olacaq. Əlsiz, ayaqsız sayılan, kimsəsiz sayılan bir uşağı o qanlı meydanda qoyub qaçmaq heç bir məntiqə sığmırdı.

Qafar həkimin tövsiyəsinə uyğun olaraq qəsəbənin ərazisində olan parkda gəzirdi. Uzaqdan Murad doxdurun da parkda gəzişdiyini görüb ona yaxınlaşdı. Salamlaşdıqdan sonra yaxınlıqdakı skamyada oturdular. Daha bura həkim otağı deyildi. Həkimi gözləyən növbə də yox idi. Hər ikisinin kifayət qədər vaxtı vardı.

Qafar Murad doxdurun faciə dolu həyat yolunu ürəkağrısı ilə dinlədi. Murad doxdur kədərdən-qüssədən dolmuş ürəyini boşaltmağa məqam gəzirmiş. Qarşısındakı adam da torpağa oğul vermiş bir ata idi. Odur ki, onu anlayacağından, həyatını niyə belə tək-tənha sürürsən qınağından uzaq idi.

Qafar da başına gələnləri danışdı. Amma məni üzən, günümü qara edən, özümün özümə nifrətimə səbəb olan bir dərdim var ki, onu yalnız həyat yoldaşım İlduzə bilir, - dedi. - Ondan başqa kimsəyə danışa bilmirəm bu dərdi. Qınaqdan qorxuram. Əslində qınasalar belə, haqlıdırlar. Gərək etməyəydim. Qız övladlarımdan qorxdum. Qız namusdur, onların ələ keçməsindən qorxduğum üçün kəndi tez tərk eləmək məcburiyyətində qaldım.

Elə bu zaman qəsəbədə çox danışdığı üçün ləqəbi uzunçu olan Muxtar salamlaşıb onların yanında əyləşdi. Demək söhbət bitmişdir. Muxtardan başqa kimsə danışa bilməzdi.

❖ ❖ ❖

Düşmən yenə qana susayırdı. Tovuz rayonunun Ağdam, Əlibəyli kəndləri intensiv atəşə məruz qalırdı. Qaraqaya yüksəkliyi uğrunda gərgin döyüşlər gedirdi. Bu hadisələr zamanı general-mayor Polad Həşimov şəhid oldu. Onun nəşini gətirən maşın karvanı Azərbaycan və Türkiyə bayraqları ilə bəzədilmişdi. İkinci Fəxri xiyabanda dəfn olunan general-mayorun məzarı insanların ziyarətgahına çevrilmişdi. Gənclər onların könüllü olaraq ordu sıralarına cəlb edilməsini istəyirdilər. Xalq Qarabağın azad olunması arzusu ilə tələtümə gəlmişdi. Xalq qisas almaq istəyirdi. Könüllülər dəstə-dəstə hərbi komissarlıqlara üz tutur, onların ordu sıralarına cəlb olunmasını tələb edirdilər.

Sentyabrın 26-da artıq xalq birliyi sanki möhtəşəm bir orduya çevrilmişdi. Sentyabrın 27-nin səhəri isə bir mühüm və çoxdan gözlənilən xəbərlə açıldı. Hamı televizordan, yolda olanlar isə radiodan səslənən xəbərləri həyəcanla dinləyirdi.

"Sentyabrın 27-si saat 06:00 radələrində Ermənistan silahlı qüvvələri genişmiqyaslı təxribat törədərək cəbhəboyu zonada yerləşən Azərbaycan ordusunun mövqelərini və yaşayış məntəqələrimizi iriçaplı silahlar, minaatanlar və müxtəlif çaplı artilleriya qurğularından atəşə tutub. Düşmən tərəfindən Tərtər rayonunun Qapanlı, Ağdam rayonunun Alaxanlı və Şükürbəyli, Cəbrayıl rayonunun Cocuq Mərcanlı kəndlərinin intensiv atəşə tutulması nəticəsində mülki əhali arasında həlak olan və yaralananlar var. Mülki infrastruktur obyektlərinə ciddi ziyan dəyib. Mülki əhali və hərbi qulluqçular arasında itkilər və yaralılar barədə məlumat dəqiqləşdirilir.

Azərbaycan ordusunun ön xətt bölmələri düşmənin bu təxribatının qarşısını almaq və qoşunların qarşıdurma xəttinə yaxın zonalarda yaşayan mülki əhalinin təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə cavab tədbirləri görür".

Rasim də döyüşə getmək üçün növbəyə düzülən könüllülərin dəstəsinə qoşulmuşdu. Növbə ona çatanda iri stolun arxasında əyləşən kapitana salam verərək kimliyini stolun üstünə qoydu. Kapitan Rasimi başdan-ayağa süzüb:

- Sən əsgəri xidmətdə olmamısan, yəni təlimata uyğun olmadığın üçün səni səfərbərliyə ala bilmərik, - deyib şəxsiyyət vəsiqəsini ona qaytardı.

Rasim peşman-peşman hərbi geyimli gənci süzüb:

- O vaxtilə səhhətimlə bağlı olub. İndi sağalmışam. Yəni orduda bir işə yarıya bilmərəm, deyirsiniz?

- İncimə, sənə izah etdim axı. Görürsən növbəni, vaxt azdır, gedə bilərsən, - dedi.

Rasim kor-peşman əlindəki şəxsiyyət vəsiqəsinə baxıb:

- Bir işə yaramırsan, - dedi. Sanki onun müharibəyə bir könüllü kimi qatılmasına imkan verməyən elə bu şəxsiyyət vəsiqəsi idi.

Ordu irəliləyir, hər gün azad olunan şəhər, kənd, qəsəbə haqqında məlumatlar verilirdi. Hər kəsin gözlədiyi xəbər isə Prezidentdən gəlirdi. Ali Baş Komandanın hər çıxışından, verdiyi xəbərdən sonra küçələr, yollar, meydanlar insan selinə, gülüş, alqış səslərinə, qüdrətlə dalğalanan Azərbaycan, Türkiyə bayraqlarına bürünürdü.

Qəsəbə sakinləri klubdakı böyük ekranlı televizorun önünə toplaşmışdılar. Artıq sevincli, qələbə soraqlı xəbərləri öz evlərində, mənzillərində dinləmək insanlara az gəlirdi. Birlikdə, elliklə sevinmək istəyirdilər.

(Ardı var)

(Əvvəli qəzetin 4 noyabr tarixli sayında)